

'KOM GAUW, AMERIKA!'

Indonesische vriend op bezoek, die werkzaam was op de vertaalafdeling van het hoofdbureau der Staatsspoorwegen:

'Hij kwam direct al met een paar belangrijke mededelingen met betrekking tot de openlijke ontevredenheid onder vrijwel al het Indonesische personeel der Landskantoren . . . Vele Indonesiërs, die in het begin van de Japanse bezetting hard schreeuwden: 'Nooit meer terug onder de Hollanders!', vragen nu: 'Wanneer komt het einde? Wanneer komt de Nederlandse regering weer terug?' Voornaamste oorzaken: slechte betaling, slechte behandeling (slaag en nog eens slaag) . . . en het voortdurend brengen van eerbewijzen aan de eerste Japanse boer de beste, die nu 'afdelingshoofd' is. Telkens als er een Japanner de zaal binnenkomt, springt het hele personeel in de houding en moet buigen. Dat gebeurt twintig tot dertigmaal per dag.'¹

'Ik heb', schreef Bouwer in maart '44,

'een aardige aanwijzing voor de ontevredenheid van de bevolking. De Japanners hebben de Indonesiërs verschillende anti-Geallieerde liedjes geleerd. De lesroosters van alle Inheemse scholen beginnen 's morgens met een uurlang repeteren van deze liederen . . . Een . . . heeft het volgende refrein: '*Hantjoerkanlah! Moesoeh kita! Itoelah Inggris dan Amerika!*' ('Vernietigt onze vijanden Engeland en Amerika!') De bevolking heeft dat refrein als volgt veranderd: '*Hantjoerkanlah! Bola merah! Datang lekas, Amerika!*', oftewel: 'Vernietigt de rode bol! Kom gauw, Amerika!'²

Eind '44 tenslotte vernam een *Nippon*-werker die toen nog als technisch expert werkzaam was in de haven van Tjilatjap³, van 'iemand die mij van de stemming in zijn *kampung* op de hoogte hield, . . . dat daar openlijk gepraat werd over de komst van de Amerikanen en de tijd dat de Hollander hier weer terug zou zijn.' Evenwel: 'De onderwijzers waren over het algemeen anti-Hollands.'

Wij zullen in hoofdstuk II nog enkele andere gegevens over de stemming der Indonesiërs op Java opnemen, maar nu reeds durven wij de veronderstelling uitspreken dat, zoals in bezet Nederland de tekorten die er zich voordeden, op het conto van de Duitse bezetter werden geschreven, in Indië als geheel en vooral op Java bij de brede massa een toenemende verbittering is gegroeid tegen de Japanners wegens de

¹ Bouwer: 'Dagboek', p. 199-200 (18 okt. 1943). ² A.v., p. 225-26 (5 maart 1944). ³ Verslag d.d. 25 jan. 1946 in *NI*, p. 327 e.v.